

časopis
pro
MODERNÍ
FILOLOGII

1

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ
AKADEMIE VĚD ČR

2006
roč. 88

ISSN 0862-8459

ČASOPIS PRO MODERNÍ FILOLOGII 1/2006

Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR
118 51 Praha 1, Letenská 4, tel. 221 718 944

<http://www.ujc.cas.cz/casopisy/modfil.htm>

Hlavní redaktor Jaromír Povejšil
Zástupkyně hlavního redaktora Michaela Lašfovičková

Redakční kruh

Petr Čermák, Světa Čmejrková, Josef Hladký, Jan Holeš, Aleš Klégr,
Jaroslav Peprník, Jaromír Tláškal, Vladimír Uhlíř, Ludmila Uhlířová,
Václav Vlasák, Jaromír Zeman

Výkonná redaktorka Lenka Vodrážková-Pokorná

OBSAH

Richard Vacula: Výuka regionálních jazyků ve Francii formou bilingvních škol a možnosti její propagace	1
Barbora Bartoňová: Porovnání sémantických změn mezi českými a anglickými slovy vzniklými z téhož indoevropského kořene adjektivního významu „lesklý“	12
Josef Jodas: Slova fuk a šumafuk	27
Josef Jodas: Šlofik a klika	32

Recenze

Jaromír Kadlec, Francouzština v Kanadě (M. Voždová).....	36
Perret, Michèle, Introduction à l'histoire de la langue française (J. Holeš)	38
Alena Šulajterová, Štylistická příznakovost pomlčkových signálů v angličtině (O. Dontcheva-Navratilova)	39
Stefan Michael Newerkla, Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch (J. Povejšil).....	42
Duden – Die Grammatik. Unentbehrlich für richtiges Deutsch (A. Syrovátková)	45
Příspěvky k aktuálním otázkám jazykovědné rusistiky (2) (A. Brandner) ..	48
Auli Hakulinen et al., Iso suomen kielioppi (L. Fárová)	51

Kronika

K 75. narozeninám Jaromíra Povejšila (L. Vodrážková-Pokorná)	55
Jubileum významného lingvisty a obdivuhodného polyglota. K osmdesátinám Sávy Heřmana (* 21. 5. 1926) (Z. Kufnerová)	56
Jubilant doc. Radomír Choděra (J. Mothejzík)	59
Za prof. Alenou Šimečkovou (J. Povejšil – M. Vachková)	62

VÝUKA REGIONÁLNÍCH JAZYKŮ VE FRANCII FORMOU BILINGVNÍCH ŠKOL A MOŽNOSTI JEJÍ PROPAGACE

Richard Vacula (Praha)

L'ENSEIGNEMENT DES LANGUES REGIONALES EN FRANCE DANS LES ECOLES BILINGUES ET LES POSSIBILITES DE SA PROMOTION

Les écoles bilingues représentent un moyen d'apprendre les langues régionales. En France, cinq associations – ABCM, Calandreta, Diwan, La Bressola et Seaska – fournissent l'enseignement de ces langues, respectivement de l'allemand d'Alsace, de l'occitan, du breton, du catalan et du basque. Les écoles de ce type appliquent la méthode dite „de l'immersion“ qui dès la maternelle, fait de la langue minorisée le véhicule de l'enseignement. Aboutissant ainsi au bilinguisme précoce, l'élève est sensibilisé aux autres langues mondiales. Les pages web des associations concernées présentent les atouts principaux de ce type de scolarité: l'accessibilité à tous, l'évolution psychologique de l'élève grâce aux bilinguisme et le soutien à la culture régionale. Même si ces écoles entraînent parfois des controverses, leur effectif ne cesse de croître. Elles pourraient ainsi empêcher les langues régionales de disparaître.

POROVNÁNÍ SÉMANTICKÝCH ZMĚN MEZI ČESKÝMI A ANGLICKÝMI SLOVY VZNIKLÝMI Z TÉHOŽ INDOEVROPSKÉHO KOŘENE ADJEKTIVNÍHO VÝZNAMU „LESKLÝ“

Barbora Bartoňová (Praha)

A COMPARISON OF SEMANTIC CHANGES OF CZECH AND ENGLISH WORDS DEVELOPED FROM COMMON INDO-EUROPEAN ROOTS OF THE ADJECTIVAL MEANING „SHINY“

The paper presents an analysis of the present state of semantic relationships between Czech and English words developed from the common Indo-European (IE) adjectival roots meaning ‘shiny’: *bherǵ-/bhrég-/bhéreg-s „shiny, white“ and *ghlād̥h-/ǵhlādh- „shiny, smooth“. Three principal types of development are proposed: I. Czech and English lexemes share identical or nearly identical meaning and this meaning is at the same time identical or nearly identical to the original reconstructed IE meaning; II. one of the languages has preserved the original reconstructed meaning, but lexemes of the other language have diverted markedly from it; and III. the meanings of the lexemes in both languages have diverted markedly from the original IE meaning (a) in similar direction; and (b) in different directions. Another classification, based on productivity, runs across the previous one: A) in either language there is only one representative of the original IE root, moreover the lexeme may occupy only a marginal position in the vocabulary of the language and may be only poorly productive; B) the previous condition applies only to one of the languages, in the other the relevant lexemes are relatively frequent and productive; C) the relevant lexemes are relatively frequent and productive in both languages. The analysis (together with the results of Bartoňová, 2002) suggests the following general tendencies: 1) in this restricted area (more or less elemental adjectives) English and Czech remain rather similar (60 % of items preserve similar meanings); 2) semantic changes in English have been more marked and generally occurred later than those in Czech; 3) lexemes that are equivalent semantically also share the same position within the vocabulary; 4) English as an isolating language is more prone to polysemy as opposed to inflecting Czech (8 out of 11 pairs having extra meanings were English); and 5) lexemes that have changed their meaning tend to belong to peripheral parts of the vocabulary.

SLOVA FUK A ŠUMAFUK

Josef Jodas (Olomouc)

DIE WÖRTER „FUK“ UND „ŠUMAFUK“

Laut dem *Slovník české frazeologie a idiomatiky* (1994) könnte das Wort *fuk* aus dem franz. *je m'en fous* (= ich pfeife darauf) stammen. Der Verfasser des vorliegenden Beitrags lehnt diese alternative, hypothetische Interpretation ab. Seiner Meinung nach ist so etwas nur als das Ergebnis einer mechanischen Verkürzung der sekundären, tschechisierten Form *šumafuk* denkbar. Die Form *šumafuk* ist aber später als das Wort *fuk* belegt. Demgemäß ist es wahrscheinlich, dass *šumafuk* durch Anlehnung an das gleichbedeutende *fuk* entstand und dass die Beziehung zwischen den beiden Wörtern gegenteilig ist. Im Aufsatz wird weiter auf das parallele Vorkommen des aus dem franz. *je m'en fous* transformierten Einwortausdrucks *š(u)mafu – schmafu* im Tschechischen und im österreichischen Deutschen aufmerksam gemacht. Zugleich wird darauf hingewiesen, dass diese Parallele (bei der Benutzung der französischen Lehnwörter) keine zufällige oder vereinzelte Erscheinung ist.

ŠLOFÍK A KLIKA

Josef Jodas (Olomouc)

„ŠLOFÍK“ UND „KLIKA“

Der Autor polemisiert gegen die neulich vertretene Auffassung der Herkunft bei den Lehnwörtern *šlofik* und *klika* einerseits als das Ergebnis einer Deformation der Ausgangsvorlage (angeblich des Verbs *schlafen*), andererseits als Äußerung einer „falschen Etymologie“ (einer unwillkürlichen Vertauschung der Wörter *Glück* und *klika*). Er weist darauf hin, dass es in beiden Fällen um Wortgebilde geht, deren Grundlage klanggetreu die mundartliche Form der fremdsprachlichen Vorlage (*Schlof-*, *Ĝlick-*) widerspiegelt, und beweist, dass der Ausdruck *šlofik* durch wortbildende Anpassung, der Ausdruck *klika* dagegen durch eine relativ bewusste morphologische Umbildung entstanden ist.